

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Å utfordre og utvide komfortsonen i
«Barnehagelærerutdanning med kunstfag»

Challenge and expanding the
of comfort zone in “Kindergarten-teacher education with art”

Kandidatnummer: 330

BLUBACH 2019/20

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt: Kunstfag

Veileder: Kari Thorkildsen

Innleveringsdato: 02.06.2020

Antall ord: 7385

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

Tre år med barnehagelærerutdanning har gått veldig fort. Så mange opplevelser jeg kan ta med meg videre og som har gitt meg mulighet til å jobbe med det jeg har hatt lyst til lenge: å jobbe med barn. Det har lønnet seg med hardt arbeid og mot til å utfordre meg selv og til å utvikle meg til å bli en mer moden og selvsikker person, både yrkes- og personlighetsmessig. Å få lov til å oppleve en barnehageutdanning med treårig fordypning i kunst, har vært med på å forme min yrkesrolle. Jeg håper dette studiet vil komme tilbake, slik at andre også kan få oppleve den sammen gleden ved denne studieretningen. Det å skrive bachelor oppgave har vært lærerikt og utfordrende på mange måter. Det er flere jeg ønsker å takke for å ha bidratt til den ferdige oppgaven. Først vil jeg takke min veileder. Selv om Covid-19 slo til, hadde vi gode video veiledninger som har vist meg veien gjennom jungelen av teori, og gitt meg gode tilbakemeldinger. Jeg vil også takke mine medstudenter som takk for å ha svart på spørreskjema. Hadde de ikke svart, hadde jeg ikke hatt noe som gav tyngde til oppgaven utenom teorien. Til slutt vil takke min kjære far og bonus mamma som har vært tålmodige og hjulpet meg i denne stressende perioden, dere har virkelig motivert meg.

Tusen takk alle sammen!

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven handler om utdanningen «Barnehagelærer med fordypning kunstfag», med hovedvekt på drama og musikk. Min problemstilling er:

- *Hvordan har komfortsonen blitt utfordret og utviklet av kunstfagene i barnehagestudiet?*

Begrunnelse for valg av denne problemstillingen, er at jeg ønsker å finne ut hvordan jeg og andre studenter har opplevd ulike opplegg som har utfordret vår komfortsone der improvisasjon har vært en veslig faktor. Fagene jeg har valgt å fokusere på er kunstfagene: musikk, drama og noen tverrfaglige oppgaver. Forskningsmetoden som jeg har benyttet er kvalitativ, med fokus på observasjon og spørreskjema som tar for seg utdanningen, teamarbeid og utvikling. Skjemaet ble sendt ut til ni studenter, fire av disse har svart på dette. Spørreskjema er opprinnelig kvantitativ metode, men her benyttet som kvalitativ. Komfortsone blir gjerne beskrevet som en trygghetssone. I komfortsonemodellen vises det tre ulike soner: komfortsonen, læringssonen og panikksonen. Den kan knyttes til utdanning der en lærer av å bli utfordret. For å utfordre oss i utdanningen har vi hatt ulike oppgaver på «Campus Kronstad» og i praksis. På campus hadde vi øvelser i det «skumle» drama faget, i prosjektet «Bord dekk deg» og «Musikken i det tverrfaglige» og i praksisperiodene har det vært flere kunstmøter og en dukketeaterturné. Ved å se på andre sine erfaringer ved kunstfagene som utfordrer komfortsonen, har jeg analysert og drøftet ulike sider ved fagene. I sine svar er det flere som viser til at de har blitt tryggere gjennom kunstformidling, noen mener også at det er helheten som har gjort dem tryggere. Et begrep som jeg bruker mye i oppgaven er om *improvisasjon*, som defineres en «spontan fremføring, uten hjelp av manuskript eller memorering eller en forhåndsdefinert plan eller kode» (SNL, 2018). Improvisasjon har ofte vært benyttet ved våre fremføringer. Jeg har også analysert og drøftet egne erfaringer i tillegg til tilbakemeldingene fra mine medstudenter. På bakgrunn av undersøkelser og drøftinger vil jeg konkludere med at barnehagestudiet vil ha stor nytte av å la studentene bli utfordret på sin komfortsone og benytte metoder der improvisasjon er et vesentlig element, særlig innen kunstfag.

Abstract

This bachelor thesis concerns the educational programme "Kindergarten teacher specialising in art", with emphasis on drama and music. The research questions have been formulated in the following way:

In the kindergarten study, how has the art subjects challenged and developed the comfort zone concept?

I chose this theme because I wanted to investigate how I and other students have experienced various educational programs and how these have challenged our comfort zone. In these programmes improvisation has played a significant role. I have decided to focus on the following art subjects; music and drama. In addition I have dealt with interdisciplinary tasks. I have applied a qualitative research method focusing on observation and questionnaires. Using this approach I have attempted to examine education, teamwork and development. The questionnaire form was sent to nine students, out of which four responded. The questionnaire is originally a quantitative method, but I used questionnaires as a part of my qualitative approach. Comfort zone is generally described as a safety zone. The comfort zone model shows three different zones: the comfort zone, the learning zone and the panic zone. It can be related to education through a process where the teacher is being challenged. In order to challenge us in education we were presented with several different assignments; "Campus Kronstad" and in practice. On campus we conducted exercises in the "scary" drama subject. Other assignments include the project "Table cover you" and "The music in the interdisciplinary field". During the practice periods several art meetings were organised. In addition a puppet theatre tour was arranged. By examining other teachers experiences with art subjects that challenge their comfort zone, I have analyzed and discussed different aspects of the subjects. In their responses, several interviewees indicated that they have become safer through art dissemination. Some also stated that it was the entirety that had made them safer. In my thesis improvisation is a key concept and it is defined as "spontaneous performance, without the help of manuscript or memorization or a predefined plan or code" (SNL, 2018). Improvisation has often been used in our performances. I have also analyzed and discussed my own experiences in addition to the feedback from my fellow students. Based on surveys and discussions, I conclude that the kindergarten study will greatly benefit from allowing students to be challenged in their comfort zone and to use methods where improvisation is an essential element, especially in the arts.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	6
2	Begrepsavklaring	6
3	Støttende teori	7
3.1	<i>Kulturell bevissthet og yrkesrolle</i>	7
3.2	<i>Barnehagelæreren som leker</i>	8
3.3	<i>Evnen til å improvisere</i>	9
3.4	<i>Drama pedagogikk</i>	10
4	Metode	11
4.1	<i>Frem mot problemstilling</i>	11
4.2	<i>Kvalitativ forskermetode</i>	12
4.3	<i>Etiske hensyn</i>	12
5	Analyse av opplevelser fra studiet	13
5.1	<i>Utfordring av komfortsone på campus</i>	13
5.1.1	<i>Det «skumle» dramafaget</i>	13
5.1.2	<i>Prosjektarbeid, Bord dekk deg</i>	14
5.1.3	<i>Musikken i det tverrfaglige</i>	15
5.2	<i>Utfordring av komfortsonen i praksis</i>	16
5.2.1	<i>Kunstmøte Fugletema, 1. semester</i>	16
5.2.2	<i>Kunstmøte - Første samlingsstund alene, 1. semester</i>	17
5.2.3	<i>Dukkeføring turne, 6. semester</i>	18
5.2.4	<i>Spontan samlingsstund, 6. semester</i>	18
6	Drøfting av opplevelser fra studiet	19
7	Avslutning	22
7.1	<i>Oppsummering</i>	22
7.2	<i>Konklusjon</i>	22
8	Litteraturliste	23
9	Vedlegg	24
9.1	<i>Anonymt spørreskjema</i>	24
9.2	<i>Svar på anonymt spørreskjema</i>	25
9.2.1	Svar 1	25
9.2.2	Svar 2	26
9.2.3	Svar 3	26
9.2.4	Svar 4	27
9.3	<i>Kunstmøte, Fugletema</i>	27
9.4	<i>Kunstmøte, alene</i>	27
9.5	<i>Dukkeføring, turne</i>	28
9.6	<i>Spontan Samlingsstund</i>	29

1 Innledning

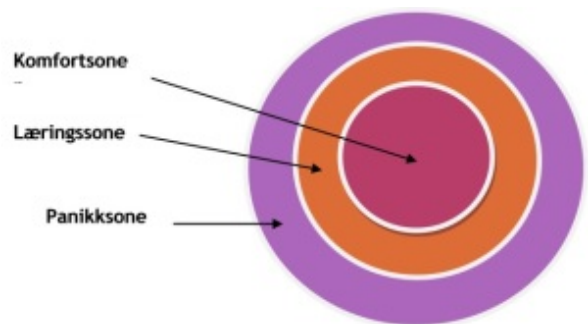
Gjennom utdanningen for å bli barnehagelærer er jeg blitt tryggere på meg selv og har utviklet meg som person. Det betyr mye å kunne å jobbe med noe du trives med å finne din plass i et yrke. Utdanningen og hvordan den er bygget opp, er viktig for å bli trygg på sin yrkesutøving. Dette er byggeklosser som en skal ta med seg videre, og etterhvert bygge videre på. Derfor er det viktig å ha med seg riktige «biter» som passer til det en ønsker å oppnå. Jeg har derfor valgt å fokusere på selve utdanningen i denne besvarelsen. Jeg ser her tilbake på studiet og trekker frem hvordan jeg og andre studenter har opplevd ulike opplegg. Fagene jeg har valgt å fokusere på er kunstfagene: musikk, drama og noen tverrfaglige oppgaver. På hvilken måte har dette utfordret min og andres komfortsone? Og hvorfor er det viktig å utfordre komfortsonen?

Her er min problemstilling:

- *Hvordan har komfortsonen blitt utfordret og utviklet av kunstfagene i barnehagestudiet?*

2 Begrepsavklaring

Før jeg går videre, er det viktig å vite hva jeg mener med *komfortsonen*. Det er et begrep vi har snakket mye om i studiet, og er noe jeg vil påstå er et sentralt i utdanningen. Her har jeg funnet en modell som jeg vil bruke gjennom denne oppgaven.

Teialeret, 2015

Ordet komfortsone kan beskrives som en trygghetsone. Sonen inneholder kompetanse. Hvis du holder deg innenfor denne sonen over lengre tid, utvikles den ikke og behovet for utfordring blir da ikke tilfredsstillt. Jeg vil beskrive dette med følgende eksempel: Se for deg at du har lært deg å gå på line. Du går frem og tilbake og opplever mestringsfølelse, en følelse av å kunne klare noe du tidligere ikke kunne. Dette er en positiv følelse. Du forsetter å gå frem og tilbake på samme linen, og merker at det bli mindre og mindre spennende. Da kommer du på en idé at du vil prøve å hoppe på linen. Dette har du aldri gjort før, og du

føler at det kan virke utfordrende. Her tar du da et valg om å gå utenfor komfortsonen eller å forbli i den. Spørsmålet blir da, var det spennende nok å gå hele tiden frem og tilbake eller vil du utfordre deg selv til å gå utenfor din trygghetsone? Går du utenfor den sonen, kommer du i læringssonen. Der strekker du deg og utvider din kompetanse, du utfordrer deg selv, men Teialeret skriver at flere hevder at når du står på grensen til panikksonen, er det der du lærer best og blir virkelig utfordret. (Teialeret, 2015). Du ønsker å lære å hoppe, men ser ned og observerer at du er langt over bakkenivå. Det er et sikringsnett, men tør du å hoppe? Min erfaring fra utdanningsløpet er at studentene stadig bli utfordret til å gå utenfor sin komfortsonene, og dette gir igjen grunnlag for personlig utvikling og læring.

3 Støttende teori

Jeg ta for meg ulike teorier som danner grunnlag for min undersøkelse. Disse er relevante fordi de støtter opp om mine erfaringer i studieperioden. Jeg vil senere ta for meg de samme teoriene i analyse og drøftingsdelen.

3.1 Kulturell bevissthet og yrkesrolle

Å arbeide med barn og kultur krever kulturell bevissthet i yrkesrollen. Det blir da viktig å reflektere og diskutere om hva dette dreier seg om. Hva kreves det egentlig av deg som fremtidig barnehagelærer? I en barnehage jobbes det i team, der alle har «komplimenterende ferdigheter, forpliktelser til en felles hensikt, felles resultatmål og felles tilnæringsmåte som man holder hverandre gjensidig ansvarlig overfor» (Aasen, 2018, s. 32). Utdanningen er starten på å finne din plass i yrkeslivet. Med ulike *yrkesroller* som passer samme til en helhet skapes det team med kvalitet. Et team som er synlig, kreativt og interessert som både gir tillit og autoritet overfor foresatte og andre som berøres av barnehagens virksomhet. Yrkesrolle kan defineres som et sett av forventinger som rettes mot en person i en bestemt posisjon eller stilling. (Evensen, 2012, s. 17) I yrkesidentiteten barnehagelærer er det mye som kreves og en tillegges mye ansvar. I rammeplan beskrives dette ansvaret:

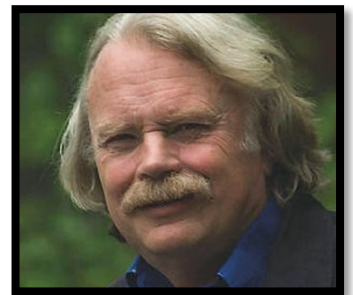
Pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn. Den pedagogiske lederen skal veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet. Den pedagogiske lederen leder arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16)

For å bli en barnehagelærer må vi lære oss å være aktive og stå frem som sterke rollemodeller, kollegaer og kontaktpersoner til foresatte. Vi må tørre å være synlige. Når en eksponeres for noe utrygt og nytt er det viktig å tenke at

«det er ikke hele meg som blir eksponert, dette er en rolle jeg utøver i yrket mitt. Slik tenker mange popstjerner og skuespillere. Man kjenner ikke en person selv om han eller hun er mye vist på tv. Og selv om du byr på deg selv i jobben din, bretter du ikke ut privatlivet ditt. Det er stor forskjell på å være personlig og privat». (Evensen, 2012, s. 12)

Til dagsavisen forteller Jon- Roar Bjørkvold om kulturens og musikkens plass i barnehage, skole og utdanning. Der han stiller spørsmålet;

*Hva med dem som blir flau når de synger?
Jeg skjønner det. Sang er sjelens speil, mer enn øya. For all del ikke tving folk til å synge solo. La det være et fellesskap, hvor vi deler energien og gleden i å synge. For ungene kommer det naturlig, når de er glade, rasende og lei seg, i lek og i fellesskap. De synger ikke for å treffe tonen, men for å treffe livet. Det gjør ikke noe om du ikke synger rent, så lenge du synger sant! (Tollersrud, 2017)*

Dette sitatet har jeg tatt med fordi det oppfordrer oss til å tenke, tenke på hvor viktig det er at vi som pedagoger i barnehagen deltar i hverdagen til barna. Det er ikke bare det formelle vi som pedagoger har ansvar for, men også å leke og tørre å «dumme oss ut». Dette beskrives i boken musikkglede i barnehagen som oppfordrer til å ikke være redd for å gjøre feil, men heller tar det med et smil. Da kan det oppstå kjekke og morsomme situasjoner i hverdagen (Evensen, 2012, s. 18).

3.2 Barnehagelæreren som leker

Men hvordan vi få til å leke og tørre å dumme oss ut? I artikkelen «Den lekne barnehagelærer» skriver Hodneland mye om selve studieløpet, fra hennes ståsted som lærer. Hun har fulgt endringene som har skjedd i utdanningen de senere årene. Musikken har gått fra å være ett eget fag til å bli en del av de andre kunstfagene; forming og drama. I utgangspunktet var hun skeptisk til den tverrfaglige læringsmetoden. Etterhvert oppdaget hun at det fungerte godt (Hodneland, 2019, s.85). Lekenhet er blitt ett viktig element i undervisningen og en måte å løsrive seg fra den formelle musikken. Dette har bidradd til at studentene er blitt tryggere på å leke med den, bruke den i pedagogisk arbeid og å benytte den i utprøvinger på campus og for barn i praksis (Hodneland, 2019).

I det følgende beskriver Hodneland betydningen av lekenhet i studiet. Hun trekker også frem betydningen av å slippe kontrollen for å bli bedre kjent med sine egne ressurser og begrensninger:

«Det er også blitt tydelig for meg hvor viktig det var å trene studentene i å være modige. Da jeg måtte gi slipp på tid til å gi studentene faglig innsikt, til fordel for tverrfaglig lekenhet, ble de

likevel modigere og mer aktive i sitt musikalske uttrykk og i musikalsk ledelse. Det var noe ved lekenhetens risiko som berørte studentene. De ble utsatt for gjentatte utfordringer som krevde at de måtte slippe kontrollen og bli synlige i sine kunstfaglige uttrykk. Gjennom dette ble de kjent med egne ressurser og begrensninger i det uforutsigbare feltet. Kanskje kunne dette lede dem videre til i å kunne stole på egne spontane uttrykk og impulser» (Hodneland, 2019, s. 94)

Hodneland har her tatt utgangspunkt i Biesta sin teori om at utdanningen bør være risikofylt, og at læring innebærer å bli berørt (Biesta, 2014, s. 174). Hun sier videre at dette var med på å skape ett spenningsfelt mellom risiko og refleksjon. Studentene måtte risikere, men samtidig reflektere. Gjennom undersøkningen så hun at dette gav faglig kunnskap og innsikt som igjen ble redskapene til å forstå egne erfaringer med lekenhet i kunstfaglige situasjoner med medstudenter og barn. Situasjonene gav øving i å ta spontane pedagogiske vurderinger. (Hodneland, 2019, s. 94) Dette går inn i det Gert Biesta sier om *pedagogisk klokskap* (Biesta, 2014, s. 164). Biesta kaller det for å ha en *dømmekraft* til å vurdere hvor du skal bruke kunnskapen. For «En lærer som har all kompetanse en lærer måtte trenge, men som ikke er i stand til å vurdere hvilken kompetanse som behøves når, er en ubrukelig lærer». Slik jeg ser det er det en sterk påstand, men jeg tror det ligger mye sannhet i dette. For å gjøre disse vurderingene og å bli pedagogisk klok, trenger vi å øve og gjøre våre egne erfaringer. «Vi utvikler ikke god dømmekraft ved å lese bøker om det; vi må praktisere det, og vi må lære av praktisering», mener Biesta. (Biesta, 2014, s. 158- 159, 164)

3.3 Evnen til å improvisere

Jeg vil her gå videre ta for meg evnen til å improvisere. I arbeid med barn og kunstuttrykk skjer det mye spontant og improvisert. Store Norske leksikon beskriver improvisasjon som «spontan fremføring, uten hjelp av manuskript eller memorering eller en forhåndsdefinert plan eller kode. Ordet er særlig brukt om tale, dikt, sang, musikk eller lignende» (SNL, 2018).

I boka til Steinsholt og Sommero beskrives *improvisasjon som der en* «sitasjon oppstår hvor forventet utviklingsforløp brytes, ordinære løsninger fravikes til fordel for improvisasjon» (improvisasjon, 2006, s. 49). Improvisasjon er ofte beskrivende for aspekter ved menneskers handling. Eksempelvis kan et planlagt opplegg som skal gjennomføres, for eksempel en samlingsstund, bli forstyrret ved at noe uforutsett skjer slik at en ikke lenger kan følge planen. Derfor må det improviseres, for å finne en annen måte å nå ønsket mål. (improvisasjon, 2006, s. 49) Når noe skjer som fører til at vi minster kontrollen, kan det oppleves ubehagelig. Dersom en ikke mestrer å improvisere kan en bli låst fast i situasjonen.

Da vil det være avgjørende at du som barnehagelærer tar i bruk relevant kunnskap for å improvisere og komme videre i hendelsen. Med bakgrunn i Biesta sin teori ser vi en klar sammenheng mellom pedagogisk klokskap, dømmekraft og improvisasjon.

I Kulid og Engelsen sin forskning ved lærerutdanningen på Stord konkluderes det med «at det å arbeida bevisst med improvisasjon i lærarutdanning kan fungera produktivt som eit positivt bidrag til studentane si profesjonsforståing og i utvikling av handlingskompetanse og tryggleik i møte med elevane». De refererer også til Grossman og MacDonald der improvisasjon blir beskrevet som et bindeledd mellom teori og praksis. Med dette menes at ved å ha praktiske fag på campus, kan en «øve seg» før praksis. Det gir da mulighet for å teste og prøve ut teorier og egne tanker med refleksjoner for å komme frem til sin egen formidlingsmetode. De viser også til de praktiske fagene som musikk, dans og drama som viktige fag for å øve på improvisasjon. De benytter seg av intervju som metode, og fokuserer på studentenes synsvinkler. Det kommer opp gjentatte ganger at vi må ha «*repertoar*» å ta av, der de refererer til Mason og Spence som snakker om; «aktiv kunnskap som er til stades i augneblinken når den er aktuell (...) skifte gir undervisninga ein ny dimensjon og moglegheit for læring» i gruppen. (Kulid & Engelsen, 2017) Forskingen fra Stord kan trekke tråder til barnehageutdanningen, siden begge studiene krever samme profesjonsforståelse og handlingskunnskap for å skape trygghet i møte med barn. Sammen med musikk, er drama et fag som har mye fokus på improvisasjon, som jeg vil gå dypere inn i.

3.4 Drama pedagogikk

Drama hadde tidligere en vid betydning og både gruppesensitivitetsøvelser og «det å øve seg i å leve» ble regnet som viktige sider ved faget. Nyere dramapedagogikk har i stor grad fjernet seg fra denne tradisjonen, selv om en fortsatt ser verdiene av en del øvelser – dersom grupper eller situasjoner trenger det». (Heggstad, 2012, s.15). Gjennom barnehagelærerutdanningen er vi blitt utfordret til å jobbe med improvisasjon som metode gjennom dramaøvelser. Dette har blant annet vært gjort gjennom identifikasjon av fiktive figurer/rolle og ulike aktiviteter der en har lært seg å utforske og undersøke. Her har vi utforsket ulike temaer, begivenheter og forhold mellom mennesker. Dette er også beskrevet i «Syv veier til drama» (Heggstad, 2012, s.17).

I pedagogisk drama har vi studenter på HVL i Bergen arbeidet med *dramaforløp*. På engelsk er det kjent som *Process drama* (Heggstad 2012. s. 66-76). I dramaforløp er «*lærer-i-rollen*» eller «*leder i prosess*», en egen konvensjon, som brukes i ulike spillesituasjoner. Læreren tar på selv en rolle i fiksjon. Fiksjon er fagbegrepet for å være i et spill, som er en situasjon eller handling utenfor virkeligheten (Heggstad, 2012,

s.80-81, 199). Det blir utlevert et tema som blir arbeidet med i flere faser som spillesekvenser, delforhandlinger (diskusjon av neste del) og refleksjoner utenfor. I de ulike fasene kan en bruke ulike øvelser som tablå, ritualer, dans, miming, kollektiv tegning, «Hett sete», intervju i møte med figur, rolle på veggen m.m. Ut fra de gitte rammene skal deltakeren være med på å løse en problemstilling gjennom improvisasjon. Ett eksempel kan være et lite land med en urettferdig konge. (Heggstad 2012. s. 66-76)

Etter å ha blitt kjent med prosess drama har vi det siste året på HVL hatt om *devising teaterform* som oppstod sent i modernismen. Devising teater er basert på deltakernes ideer, ønsker og levd liv. Deltakerne forventes å dele med hverandre, lytte til hverandres forslag og sammen eksperimentere og utforske hverandres materiale i løpet av prosessen. Gjennom ulike øvelser studentene gjør i grupper eller hver for seg, skaper en tolkninger og erfaringer som brukes i forestillingen i det offentlige rom. (Thorkildsen, 2017, s.96)

Sammen med devising teater hadde vi om det surrealistiske, som er et virkemiddel der en bruker nonsenspråk, oppstykkning av tekst, miming, omrokking av ting som bryter med realistisk tradisjonsteater i teaterkunsten. I denne retningen hevdes det at det verbale språket i teateret ikke er viktigere enn alt annet av kommunikasjonsmetoder. Alt handler om å se på noe «gammelt» med nye øyne, å utforske og teste ut nye måter å bruke ting på ved å plassere, omplassere og isolere. «Isolering frigjør «tingene» fra sin opprinnelige form og tradisjon, som når et fysisk, kroppslig uttrykk isoleres fra verbalspråket osv. Noe endres og noe nytt oppdages når elementer isoleres fra sin etablerte og «naturlige» form» (Thorkildsen, 2013, s. 86). Også denne formen for teater inneholder stor grad av improvisasjon.

4 Metode

4.1 Frem mot problemstilling

I utgangspunktet ønsket jeg å skrive om de yngste barna i barnehagen. Jeg ville skrive om en ny type samlingsstund som skulle være mer tilpasset til aldersgruppen 0-2 år. Dette skulle handle om en mer spontan og i større grad improvisert samlingsstund. Jeg hadde allerede laget en prosjektplan for min bachelor, da Covid-19 tvang meg til å endre min problemstilling. Den bidro også til å begrense min tilgang til materiale som undersøkelser og utprøvinger i barnehagen. Jeg ble da i større grad avhengig av å benytte mine notater fra studiet. I mine notater fremgår det at jeg ofte reflekterer mye over egen læring og følelser som oppstod i praksis. Jeg ble ofte utfordret i forhold til min egen komfortsone og jeg oppdaget etter hvert at dette var nyttig i forhold til min utvikling som barnehagelærer. Dette er blitt mitt

utgangspunkt i denne besvarelsen. Jeg kan også se at dette har noen tilknytningspunkter til min opprinnelige problemstilling.

4.2 Kvalitativ forskermetode

Jeg har valgt *Kvalitativ* forskermetode i denne oppgaven. Denne har fokus på å gå mer i dybden og vektlegge betydninger. Den skal gi innsikt i menneskelige uttrykk, som språk og handlinger.

I motsetning til *kvantitativ* forskning som baserer seg på tall og statistikker, presenteres kvalitative forskningsresultat i form av tekster. Disse tekstene beskriver erfaringer og opplevelser fra et subjektivt ståsted. (Bergsland, & Jæger, 2014, s.77-78)

Innenfor den *kvalitative* forskningsmetoden finner vi *observasjon* som metode. Mine observasjoner vil danne grunnlag for drøfting og utgjøre store deler av besvarelsen. Som observasjonsmaterieell har jeg benyttet autentiske praksisfortellinger og i tillegg beskrevet andre egne erfaringer fra campus.

En *praksisfortelling* er en variant av loggbok eller også kalt dagbok. En slik fortelling fra praksis kan ha et hverdagslig språk og preges av situasjonen det handler om. Hendelsene er selvvalgte og kan handle om barn og voksne i barnehagen. (Løkken & Søbstad, 2017, s. 54) Praksisfortellingene mine er hentet fra første og siste studieår for å sette dem opp mot hverandre som kontraster. Dette er ment for å vise egen fremgang og endring i løpet av studietiden. Det er viktig å påpeke at mine opplevelser fra campus er skrevet til akkurat denne oppgaven og er gjort med utgangspunkt i det jeg husker.

For å gi mine erfaringer mer *relabilitet*, har jeg også benyttet et *spørreskjema* og sendt dette ut til ni medstudenter. Ifølge bachelor oppgave boken for barnehageutdanning blir dette beskrevet kvantitativ metode, men jeg vil bruke den på en kvalitativ måte, for å benytte tilbakemeldinger fra mine medstudenter i oppgaver. (Bergsland, & Jæger, 2014, s. 77, 80) Av de ni skjemaene jeg sendte ut fikk jeg kun fire besvarelser tilbake. Dette utgjør likevel over førti prosent av studentgruppen. På tross av begrenset antall tilbakemeldinger, mener jeg at dette kan gi et bilde av andres opplevelser av studiet.

4.3 Etiske hensyn

For å i å vareta taushetsplikt og ikke gi ut personligninformasjon om andre studenter som har deltatt i spørreskjema, vil jeg nummerere svarene med; Svar 1, Svar 2, Svar 3 og svar 4. Praksisfortellinger og andre fortellinger inneholder er blitt anonymisert med fiktive navn som ansatte og andre navn.

5 Analyse av opplevelser fra studiet

For å finne ut på hvilken måte kunstfagene har utfordret komfortsonen, vil jeg gå gjennom ulike opplevelser der kunstfagene har utfordret meg og andre studenter. Her vil jeg beskrive oppgavene vi fikk og underveis vil jeg analysere disse sett i lys av teori. Komfortsonemodellen vil jeg da benytte som en målestokk på i hvilken grad jeg er blitt utfordret gjennom læringsløpet. Senere i besvarelsen vil jeg drøfte hvilket utbytte dette har gitt meg og mine medstudenter. I det videre vil jeg først ta for meg erfaringer fra campus og deretter erfaringer fra praksisperioder.

5.1 Utfordring av komfortsone på campus

Gjennom studiet «Barnehagelærer» med fordypning i kunstfag har drama og musikk utgjort en vesentlig del. I disse fagene er vi ofte blitt utfordret til å tørre å være synlige. Vi er blitt oppfordret til å gjøre nye ting og improvisere. Men hva har dette med komfortsone å gjøre? I første delen av kapittelet vil jeg se tilbake på opplevelser på campus der jeg også vil referere til besvarelser på spørreskjemaet som jeg har utarbeidet til mine medstudenter. Hvordan har de opplevd situasjonene? Kan de bekrefte eller avkrefte mine antagelser?

5.1.1 Det «skumle» dramafaget

Første dramatimen kom vi inn i et stort rom der læreren stod klar. Det var en stor klasse med omtrent 30 studenter og mange nye ansikter i flere aldersgrupper. Vi fikk vite at vi skulle leke noen leker som oppvarming. Flere av aktivitetene var for å bli mer kjent med hverandre og var kjente leker som vi hadde forhold til fra da vi var små. Hver time hadde vi lekene som oppvarming. Det kunne være leker som «stiv heks», «haletikken», «her kommer jeg» mfl. Etter å ha lekt litt og varmet opp kroppen hadde vi det læreren kalte for øvelser. Det kunne være å dramatisere en hendelse gjennom å improvisere, der vi sto i to lange rekker fremfor to stoler. En og en fra hver rekke skulle sette seg på stolene. Det ble utlevert et tema, som for eksempel «på bussen» eller «hjemme i stuen». De som sto i rekken måtte hele tiden følge med på de som improviserte, fordi i neste runde var det deres tur. Slik gikk det i en rundgang til alle hadde vært i fiksjon.

I startet av studiet var faget drama helt nytt for meg. Jeg hadde egentlig ingen store forventninger til faget, men samtidig var jeg spent på hva jeg hadde i vente. I situasjonen opplevde jeg å bli stresset og fikk tanker om at jeg ikke ønsket å dumme meg ut. Gjennom leken sammen med mine medstudenter opplevde jeg en form for brytning i det hverdagslige og at leken gav en form for tillatelse til ikke å ta seg selv så høytidelig og kanskje det var med på å forberede oss til å trå ut av komfortsonen?

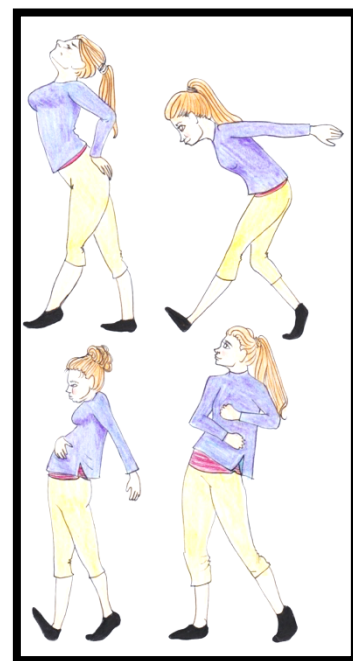
Vi ble tvunget til å gå inn i nye og ukjente roller som ble skapt der og da. Denne formen for improvisasjon innebar for mange å tre ut av komfortsonen og å utsette seg for å bli eksponert. En måtte tørre å stå i det og ikke være redd for å feile. Om en feiler kan en heller ta det med et smil som igjen vil kunne oppfordre til moro og glede, slik som det blir beskrevet i musikkglede i barnehagen (Evensen, 2012, s. 18). Flere av studentene jeg har spurt i undersøkelsen forteller at drama faget har vært utfordrende for deres komfortsone, slik jeg også opplevde det.

5.1.2 Prosjektarbeid, Bord dekk deg

Høsten 2019 skulle vi ha et felles tverrfaglig arbeidskrav som skulle vises i det offentlig i rom på Campus Kronstad. Fremføringen, *Bord dekk deg*, bygget på *surrealistisk metode* og arbeidsmåten baserte seg på *Devising teater*. Devising teater har som nevnt mye fokus på selve prosessen med ulike øvelser som baserer seg på improvisasjon. Øvelsene var lik de vi har hatt tidligere i studieløpet. Erfaringer fra de ulike øvelsene skulle settes sammen til en forestilling som barnegrupper skulle få komme å se på campus. Under vil jeg beskrive kort om hva jeg husker fra prosjektet:

I prosessen hadde vi flere øvelser, deriblant å bli kjent med et objekt på ulike måter. Vi skulle endre egenskapene og se mulighetene ved ett objekt. Et eksempel kunne være en sko som blir til et fat. Hva skjedde da? En annen øvelse vi hadde var å gå rundt i rommet på ulike måter. Vi skulle velge en kroppsdel som skulle føre gangen, det kunne være skuldre, hode, mage eller hoftene.

Vi gikk med og uten musikk, for å se flere forskjeller i gangen. Andre øvelser var i grupper, en av dem var tablå. I tablå stod en i frys i en hendelse, for å fremheve det som skjedde og gi ett brudd. Det ble diskutert i gruppen hvordan vi skulle stå, og så skulle en og en gå ut av frys for å se hendelsen fra utsiden. Etter at hver gruppe hadde blitt enige om posisjonen, presenterte vi det for hverandre, der vi diskuterte hvert sitt frys-bilde. Mellom øktene fikk gruppene beskjed om å velge kostymer til hverandre. Hver og en valgte seg en oppstykket tekst fra en bunke. Denne skulle brukes til en monolog og vi skulle lage hver sin problemstilling til figuren/rollen. En uke før fremføring satte vi opp et stykke sammen med lærer. Øvingene foregikk ved hovedinngangen til Campus Kronstad. Planene hadde vi bare snakket om og ikke prøvd ut i dramarommet. Så hvordan gikk dette? Første gang jeg fremførte var det ett av barna som gråt og de andre barna deltok ikke uten av de voksne hjalp til ved å snakke sammen med dem.

I fremføring nummer en befant jeg meg i panikksonen. For meg var fremføring nummer to best utført, men hvorfor det? Jeg følte meg mindre stresset etter å ha hatt en gjennomgang sammen med barn. Jeg hadde da allerede krysset min grense til det ukomfortable og var kommet over panikksonen. I fremføring nummer to hadde jeg mer innlevelse og min tro på fiksjonen var betydelig større. Dette resulterte også i at barna kom med mange innspill til det jeg sa og presenterte. Dette var ikke siste fremføringen vi skulle ha, for når vi hadde praksis var det valgt ut en dag der praksisbarnehagene skulle komme på besøk og se fremføringen. Dessverre var jeg syk og fikk ikke delta den dagen, men fremdeles kan jeg tenke på hvordan denne fremføringen hadde blitt?

I prosessen oppstod det mye uro som gjerne kan beskrives som kaos. I ettertid betrakter jeg likevel denne hendelsen som svært nyttig på veien mot å bli en trygg barnehagelærer. Men hvorfor det?

Vi ser på Biesta sin teori om at utdanningen bør være risikofylt (Biesta, 2014, s. 174). Gjennom hele denne prosessen frem mot forestillingen visste vi ikke hva øvelsene skulle brukes til, og vi hadde ingen kontroll over det som skulle skje. Stresset økte for hver dag frem mot fremføringen. Flere ganger spurte vi om hva vi skulle bruke øvelsene til, og vi fryktet at vi ikke skulle bli ferdig i tide til planlagt forestilling. Fra starten hadde vi allerede mistet 12 timer undervisning og hadde da kortere fått tid enn planlagt, noe som også bidro til økt press i situasjonen. Det viste seg etterhvert at øvelsene skulle brukes til å skape roller til fremføringen. Først etter at vi hadde valgt oppstykkede tekster begynte vi å se sammenhengen i det vi hadde gjort så langt. Tekstene skulle da hjelpe oss til å finne hver vår rolle som læreren deretter satte sammen til en forestilling. Øvingene i etterkant av dette skjedde i det offentlig rom med tilfeldige tilskuere i skolens fellesareal. Andre studenter filmet og fotograferte uten vårt samtykke.

På ny fikk vi oppleve hvordan Biesta sin teori ble benyttet i pedagogisk sammenheng. Igjen opplevde vi situasjoner som kan beskrives som risikofylte og vi måtte bevege oss utenfor vår komfortsone og i stor grad bruke improvisasjon i vårt arbeid.

5.1.3 Musikken i det tverrfaglige

Jeg kan ikke akkurat påstå at jeg er den personen med mest musikk erfaring. Jeg likte å synge og har prøvd meg litt gitar og piano. Jeg tenkte det var et pluss å ta med seg av erfaring i musikktime. De jeg kom i klasse med hadde også ulike erfaringer med musikk. Noen hadde til og med sunget i kor og noen kunne spille piano. Selv om vi hadde ulikt nivå av musikk i bagasjen, ble det klart over tid at vi alle hadde samme ståsted. Vi måtte alle lære oss å bruke musikken med barna. Men hvordan har dette noe å si for å utfordre komfortsonen?

Musikk er et fag der du må by på deg selv, på lik linje med drama. I spørreskjemaet til mine medstudenter stilte jeg spørsmålet:

Når generelt i studieløpet ditt følte du at din komfortsone ble mest utfordret? Og fikk svarene;

«I musikk når vi skulle synge ein sang for klassa (Svar 2)» «I faget drama og musikk» (3) eller

«Når vi skulle lede musikkstunder for en stor gruppe (Svar 4)».

Av de svarene jeg fikk i fra studentene, svarte 3 av 4 at musikk også utfordret deres komfortsone.

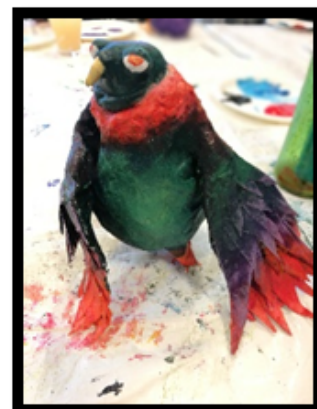
To av svarene pekte mot to oppgaver jeg husker var krevende. Å synge fremfor klassen innebar at en valgte en sang som skulle fremføres alene uten musikk. Selv følte jeg det ubehagelig, noe jeg ikke var alene om. Kanskje dette handler litt om det Bjørkvold sier i intervjuet med Tollesrud: «Hva med dem som blir flau når de synger? (...) Det spiller ingen rolle om hvordan du synger, så lenge du synger sant» (Tollesrud, 2017). Svar fra student nummer fire viser til et arbeidskrav vi hadde der vi lagde didaktisk plan over lek med musikk. Der skulle vi lede en gruppe studenter gjennom opplegget. Hvordan vi forklarte og ledet gruppen var avgjørende for å få bestått resultat. Vi hadde fått lov til å gjennomgå opplegget sammen med gruppen flere ganger, men når vi skulle presentere dette for læreren, var det likevel skummelt. Biesta (2014) mener at risikofylte øyeblikk skal virke betydningsfulle og sette spor hos studentene i utdanningen. Disse erfaringene er henholdsvis et og to år siden vi hadde, men vi husker dem svært godt fremdeles. Jeg antar at dette betyr er at de har vært betydningsfulle hendelser i utdanningen.

5.2 Utfordring av komfortsonen i praksis

Overgangen fra campus til praksis er vanligvis spennende for studenter. I det følgende vil jeg presentere tre praksisfortellinger og vår dukketeaterturne som utgjorde en stor del av siste praksisperiode (Se vedlegg, 9.3-9.6). Underveis vil jeg også analysere dem for senere å komme tilbake med drøfting av erfaringene jeg fikk fra dette. Her vil jeg legge vekt på å hvordan dette har påvirket min egen komfortsone.

5.2.1 Kunstmøte Fugletema, 1. semester

Vi var fire studenter fordelt på tre avdelinger. Vi skulle sammen ha vårt første kunstmøte. To av studentene hadde erfaring fra barnehage og vi andre ikke. Samlingsstunden var ute i en grillhytte der vi skulle ha et hemmelig fuglemøte som barna fra 2-3 år i barnehagen skulle få delta i. Vi skulle skape en handling der barna skulle føle seg inkludert. Når jeg fortalte min del, reagerte barna fra å være høylytt til helt stille.

Når en starter som en helt uerfaren student, er det ikke alltid så lett å vite kravene som blir stilt og hva som er forventet av deg. Dette opplegget var mitt aller første arbeidskrav i barnehagen, og den gang var det veldig skummelt og et stort steg ut av komfortsonen. Det sitter godt i minne som noe betydningsfullt. Her hadde vi ikke noe manus og dermed ble mye improvisert. Dette var min første erfaring med å jobbe med barn i barnehagen, og derfor ønsker jeg å ta denne hendelsen med i min besvarelse. For selv om dette var mitt første «utkast», greide jeg å fenge barna og få dem engasjert i det jeg formidlet. For meg allerede da en større forståelse for sammenhengen mellom teori og praksis (Kulid & Engelsen, 2017).

5.2.2 Kunstmøte - Første samlingsstund alene, 1. semester

Første år som praksisstudent, skulle alle studenter ha ett individuelt kunstmøte i barnehagen. Alle hadde valgt ut et eventyr som samlingen skulle baseres på. Eventyret jeg hadde handlet om en mamma fugl, en pappa fugl og ungene deres. De bodde i et tre og hadde det veldig godt. En dag listet det seg en rev ute i skogen og han luktet fuglene. Reven spurte faren om å få spise ungene, og han svarte med at du kan få dem om du hører på min fuglesang. Det gikk reven med på og pappafuglen begynner å synge. Mammafuglen og barna hørte sangen, og det reven ikke visste var at dette var en varselsang. De begynte de å fly av gåre til en avtalt møteplass når en fare oppstod. Når sangen var ferdig, så reven at de var borte. Han ble så sint og hoppet for å prøve å komme seg opp i treet. Men det gjorde ingen nytte, for pappafuglen fløy av sted og reven måtte gå hjem uten noe middag.

Jeg hadde gruet meg alle de tre ukene som jeg tilbrakte i praksisbarnehagen. Samlingsstunden hadde blitt utsatt til nest siste dag i praksis og denne dagen var min praksislærer syk. Hun ble erstattet av barnehagen sin styrer, som gjorde meg ekstra nervøs. For meg var dette stort og alle barna på avdelingen var i barnehagen denne dagen. 14 barn, en styrer og en assistent var med i min første samlingsstund, aleine. Dette var mine tanker før jeg begynte samlingsstunden.

Resultatet, som vist i min praksisfortelling, viser at til tross for at jeg gruet meg, gikk samlingsstunden bra. Mengden ansvar vil jeg tro var det som utfordret meg mest her. Sammenliknet med det forrige kunstmøtet hadde jeg fullt ansvar og ikke bare ansvar for en liten del av kunstmøtet. Jeg ble dermed utfordret på min komfortsone. Grundig planlegging kan ha vært en av årsakene til at dette kunstmøtet likevel gikk så bra.

5.2.3 Dukkeføring turne, 6. semester

I siste praksisperiode hadde vi en dukketeaterturne. Denne ble utført i grupper der vi hadde planlagte forestillinger som vi skulle fremføre i ulike barnehager for aldersgruppen 1-3 år. Det var opp til oss studenter å avtale med barnehagene om tid og utdelt rom. Vår fremføring hadde vi kalt «drømmeland». Temaet i dukketeateret var rare drømmer. Etter fremføringen hadde vi en lekedel sammen med barna. Barna fikk leke med rekvisitter og dukkene vi hadde med i forestillingen. Tiden var knapp før turneen. Vi måtte selv planlegge kunstmøte på kort tid, og være klare til å fremføre for klassen før turneen begynte. Etter fremføring fikk vi mye konstruktiv kritikk om forbedringer vi kunne gjøre. Et eksempel på dette var at jeg måtte se mer på dukken min når det var min tur å vise den frem til barna. Vi fikk ikke muligheten til å øve gjennom før første dag med forestilling.

Hvis jeg hadde blitt utfordret til å ta dette oppdraget første året på HVL hadde jeg nok takket nei, fordi jeg hadde følt meg inkompetent til å utføre dette. Selv om dette var i slutten av studiet følte jeg at komfortsonen ble utfordret. Selv sammenliknet med flere av de andre oppleggene utfordret dette komfortsonen i større grad. Tidligere erfaringer gjorde meg bedre i stand til å utføre turneren. En turne er ikke noe en gjør uten å ha kunnskap til det og den dømmekraften til å vite hvor teorien skal brukes (Biesta, 2014, s. 159). Vi kjente ikke barna vi skulle treffe og vi måtte være forberedt på det ukjente. Ingen visste hvordan utfallet kunne bli og om uhell skulle skje, måtte en jobbe ut ifra det og gå videre og improvisere. I den ene barnehagen vi besøkte, hadde vi som vist i vedlegg, en grein hengende over oss under fremføring. Spontant fikk vi integrert denne som en del av vår fremføring. Alle stanget i den, og vi laget ett frysbylde uten å kommunisere verbalt. På denne måten brukte vi vår kompetanse for å håndtere situasjonen. På denne måten kan vi også si at kunstfagene kan bidra til godt samarbeid, slik to av studentene også påpeker i spørreskjema.

5.2.4 Spontan samlingsstund, 6. semester

Det er siste praksisperiode og jeg testet ut en ny type samlingsstund til de yngste barna. Der skulle samlingsstunden dukke opp når som helst og ikke være planlagt. Jeg fikk gjennomført to utprøvinger, med to helt ulike utfall. Den første ble fullført og barna var fokusert og aktive i samlingsstunden, barna lyttet og var tilstede samlingsstunden. I det andre forsøket oppstod det kaos. Barna beveget seg over alt i rommet og gikk ut og inn av samlingsstunden. Noen av barna ville til og med ta med seg rekvisitter jeg skulle benytte til samlingen. Etter opplegget følte jeg meg veldig skuffet over hvordan denne samlingsstunden hadde gått og jeg spurte meg selv hvorfor?

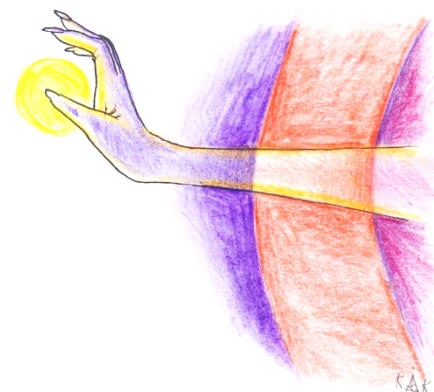
Etter å ha tenkt gjennom utfallet, fant jeg flere mulige forklaringer på hvorfor det kunne ende så forskjellig med de to spontane samlingsstundene. En forklaring kunne være at samlingen foregikk på feil tid av dagen. Første samling hadde vi samme tid som barnehagen pleide å ha den. Den neste var etter hvilestund når barna pleide å være ute. I ettertid ser jeg at dette kan ha vært viktige faktorer, men jeg fikk ikke muligheten til å teste dette videre. Den første samlingsstunden gikk bra, men i gjennomgang nummer to oppstod det uro som senere har gitt meg grunnlag for nye refleksjoner over hva som fungerte og hva som ikke fungerte. I den siste samlingsstunden fokusert barna på helt andre ting enn samlingsstunden, de ønsket heller å leke frilek fremfor å være med i samlingen. Det var ingen god følelse å sitte der når ingen av barna virker interessert i det jeg skulle formidle. Jeg prøvde å stå i det og snakke med dem og fortelle for å gjennomføre det planlagte opplegget. Men tanken slo meg, hadde jeg valgt og gjennomført dette i første semester? Antageligvis ikke. I dag ser jeg på dette som en god erfaring å ta med meg videre.

6 Drøfting av opplevelser fra studiet

Etter å ha beskrevet og analysert oppleggene fra campus og praksis vil jeg her drøfte hvordan kunstfagene har vært med på å utfordre komfortsonen til oss som studenter gjennom utdanningen.

Studentene fra Stord betegner drama og musikk som viktige fag for å øve på improvisasjon, men hva har dette med komfortsone å gjøre? I flere øvelser har vi brukt improvisasjon, og vurdert i hvilken grad vi har følt oss utfordret. Men hva er det som er så utfordrende i improvisasjon?

Bord dekk deg som er basert på *devising teater*, har jeg tidligere betegnet som ett stressende prosjekt. Hele klassen kjente på uro frem mot fremføringsdagen. På dette tidspunktet hadde studentene allerede gjennom tidligere studieår erfart at improvisasjonsøvelser i dramafaget kunne være utfordrende og stressende og innebære at de stadig måtte gå utenfor sin komfortsone. Kanskje kunne dette føre til at studentene kunne mestre denne form for utfordring og stress? Et annet utfall kunne være at stressmomentet hadde ødelagt for den enkeltes personlige utvikling som barnehagelærer? Men det viste seg at, studentene klarte å stå i det, og flere tilbakemeldinger i min undersøkelse underbygger at de ble modigere og tryggere ved å utfordre sin komfortsone. Spørsmålet mitt var: Fra første til siste år i studiet, hvordan har kunstfagene vært med på å gjøre deg til en tryggere barnehagelærer?

«Kunstfagene, som andre fag, har vært med på å gi meg mer kunnskap og erfaringer som jeg kan bruke i barnehagehverdagen. Økt kunnskap fører til en høyere mestringsfølelse som har gjort meg tryggere på å gjøre ting i barnehagen» (Svar nummer 4)

Tre av de fire studentene jeg har spurt svarer i samsvar med det jeg selv har opplever. Den fjerde studenten mener noe annet og svarer følgende på samme spørsmål:

«Jeg kan ikke si at kunstfagene har gjort meg til en tryggere barnehagelærer, men jeg kan si at helheten av studie har fått meg tryggere. Jeg vil tilføye at kunstfaget har introdusert meg til Reggio Emiliias pedagogiske filosofi. En pedagogisk filosofi som har gitt ganske mye innrykk om mulighetene som finnes i oss selv og barna. Det har gitt meg en pekepinn om hvordan man kan jobbe for å oppnå dette» (Svar nummer 3).

Dette kan underbygge tanken om at det er hele utdanningen under ett, og ikke kunstfagene alene som er med på å skape trygge barnehagelærere. Vedkommende ser helheten av studiet, men at kunstfagene også er betydningsfulle for at vi som skal bli tryggere barnehagelærere.

Selv om opplevelsene i de praktiske fagene har vært stressende, skumle og utfordret komfortsonen har det resultert i at flere av mine medstudenter mener at fagene har gjort dem modigere og tryggere som barnehagelærerstudenter. Dette har også Hodneland vist i sin forskning på tverrfaglig lekenhet (Hodneland, 2019, s.94). Selvfølgelig vil også andre studieretninger innen barnehagelærerutdanningen kunne gi trygge barnehagelærere, men jeg vil tro at det å bli utfordret på sin komfortsone blir nyttig også her.

Dette bringer meg videre til svar nummer fire på samme spørsmål.

«Kunstfagene, som andre fag, har vært med på å gi meg mer kunnskap og erfaringer som jeg kan bruke i barnehagehverdagen. Økt kunnskap fører til en høyere mestringsfølelse som har gjort meg tryggere på å gjøre ting i barnehagen». (Svar 4)

Svaret beskriver om den økte kunnskapen som skaper trygghet, og at kunstfagene i likhet med andre fag, også er med på å bidra til denne utviklingen. Men hvordan har vi fått mer kunnskap ut av kunstfagene? Mange av oppleggene i musikk og drama inneholder improvisasjon og det å «øve» på vurderinger. Men var det ikke det «å øve på å leve» dramapedagogikken hadde gått mer vekk i fra (Heggstad, 2012, s.15)? Er det ikke det vi har gjort når vi har øvd oss på fremtidige hendelser som vi kan oppleve ute i barnehagen?

I musikkstunden, da vi ledet en gruppe studenter i musikklek, øvde vi på formidling til målgruppen store barn (4-6år). Vi skulle «leke» og være i en øvingsituasjonen der en skulle lede og de andre studentene skulle representerte barnegruppen. Vi fikk vurdering etter hvordan vi veiledet gruppen og hvilken

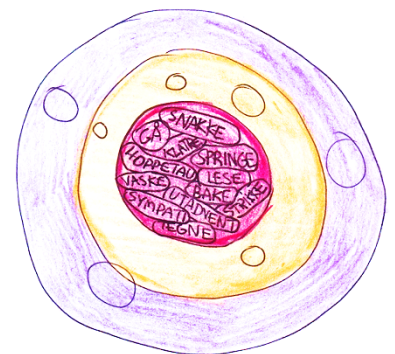
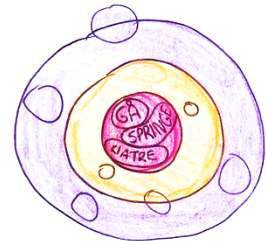
aktivitet vi hadde valgt til lekestunden. Alt var planlagt og basert på teorier vi hadde lest om, og var innøvd på forhånd. Da vi skulle fremføre for læreren, opplevde vi det som stressende. Hva var det da som gjorde at noe som var så grundig planlagt, men like vel opplevdes som stressende og vanskelig? Kan det ha vært redselen for å feile?

Å være redd for å gjøre feil kan være utfordring i seg selv, derfor må en huske på at «det er ikke hele meg som blir eksponert, dette er en rolle jeg utøver» (Evensen, 2012, s. 12).

Om vi hadde gjort en feil, kunne vi ha rettet opp feilen. Men hvordan? Jeg vil påstå at det planlagte er viktig når vi øver på campus, men at det er reaksjonene og det som skjer ut fra det som ikke er innøvd som utfordrer. Biesta peker også at det er viktig å benytte vår kunnskap i uforutsette situasjoner (Biesta, 2014, s. 164). Å jobbe sammen med andre er ofte uforutsigbart. Fra mitt eksempel leder av musikkstund, kunne vært risikoen for at en av studentene hadde begynt å grine, gått sin vei eller laget uro med instrumentene, etter som mine medstudenter gikk inn i rollen som barnehagebarn. Det var da lederen som måtte da gjøre vurderinger underveis og om nødvendig improvisere.

Når jeg kom ut i praksis etter å ha lest teori og «øvd» i fagene musikk og drama merket at jeg allerede ved første kunstmøte greid å fenge barna med det jeg formidlet. Før studiet hadde jeg ikke jobbet med barn, likevel trigget jeg barnas nysgjerrighet for hvordan fuglen Bollulf og jeg ble venner. Hvilken sammenheng er det hær mellom teori, øving og praksis?

Biesta mener at vi ikke lærer uten å bli utfordret og praktisere frem mot refleksjon (Biesta, 2014, s.164). Jeg har valgt å se litt nøyere på komfortsonemodellen som er delt inn i tre soner, komfortsonen, læringssonen og panikksonen (Teialeret, 2015). For er det slik at vi kan utvide komfortsonen? Etter at jeg gjennom utdanningsløpet stadig er blitt utfordret på komfortsonen å ha sett, har jeg også gjentatte ganger vert i panikksonen. Allerede i første semester ble jeg utfordret til å ha ansvar for en samlingsstund. I sjette semester hadde jeg delvis ansvar for en hel uke med dukketeaterturne, ett vesentlig større opplegg enn en enkelt samlingsstund. Selv i sjette semester har jeg blitt utfordret på min komfortsone, men på ett annet nivå.

7 Avslutning

7.1 Oppsummering

Komfortsonen er et begrep vi har brukt mye i utdanningen. Kunstfagene musikk og drama er fag som kan være krevende, og som ofte utfordrer formidling, holdninger og refleksjoner.

Det er svært viktig å se sammenheng mellom teori, øvelser og å kunne benytte seg av dette ute i praksis. I denne utdanningen ser jeg en klar sammenheng mellom viktige teorier og målet om å utvide studentene sin komfortsone. I min undersøkelse har studenter vært med på å belyse og dannet grunnlag for min analyse og drøfting. Flere av svarene har vist at kunstfagene har utfordret komfortsonen deres og bidratt til å gjøre dem tryggere som fremtidige barnehagelærere. To svar pekte likevel på at helheten i utdanningen var mer avgjørende.

7.2 Konklusjon

Så hvordan har komfortsonen blitt utfordret og utviklet av kunstfagene i barnehagestudiet?

Bjørkvold sier at «musikk er ikke avkobling, men tilkobling». Det er en måte å lære på og ta til seg læring (Bjørkvold, 2005). Jeg vil si det slik at «**Kunstfag** er ikke avkobling, men tilkobling». Faget krever at vi må være tilstede i situasjonene, at du mestrer formidlingen, til tross for at du stadig blir utfordret på komfortsonen. Slik er kunstfagene en måte å lære på og ta til seg læring. Kunstfagene kan også være med på å skape en sammenheng i hvordan vi bruker vår kompetanse. Fagene fører ofte til at vi må ut av komfortsonen og improvisere. Dette har ofte skjedd på campus og i praksis, og igjen bidradd til økt dømmekraft hos studentene i lærer- og barnehage utdanningen (Biesta, 2014, s.159). Dette kan igjen berike yrkesrollen. Det underbygges også av egne erfaringer og tilbakemeldinger fra medstudenter. Jeg vil også tro at andre studieretninger innen barnehage- og lærerstudiet vil ha stor nytte av å la studentene bli utfordret på sin komfortsone og benytte metoder der improvisasjon er et vesentlig element.

8 Litteraturliste

- Aasen W. (2018) *Teamledelse i Barnehagen*. Fagbokforlaget
- Bergsland M.D. Jæger. H. (Red.) (2014) *Bachelor oppgaven i barnehagelærer utdanning*. Cappelen Damm AS
- Biesta G. J.J. (2014) *Utdanningens vidunderlige risiko*. Fagbokforlaget
- Evensen. F. Andersen. U. S. Sæheim. R. Ø. (2012). *Musikkglede i barnehagen, lek med takt og toner*. Kommuneforlaget.
- Heggstad (2012). *Syv veier til drama*. Fagbokforlaget
- *Hodneland K.G. (2019). Den lekne barnehagelæreren. Musikkpraktisk klokskap, i arbeid med barnehagebarn* (Bergesen T. Red.) Artikkel. 3. Fagbokforlaget
- Kulid M. Engelsen K.S. (1.09.2017) *Improvisasjon som bindeledd mellom teori og praksis i profesjonsutdanninga til lærarstudenten*. Hentet 04.05.2020 fra:
<https://utdanningsforskning.no/artikler/improvisasjon-som-bindeledd-mellom-teori-og-praksis-i-profesjonsutdanninga-til-lararstudenten/>
- Løkken.G. Søbstad. F. (2017) *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Store Norske leksikon (2018) *Improvisasjon*. Hentet: 28. mai. 2020 fra <https://snl.no/imprvisasjon>
- Sommerro. H. Steinsholt. K. (2006). *Improvisasjon: kunsten å sette seg selv på spill*. Oslo: Damm
- Tollersrud. E. (17.mai. 2017) *Glem ikke sangen*. Dagsavisen. Hentet fra:
<https://www.dagsavisen.no/nyheter/navn-i-nyhetene/glem-ikke-sangen-1.967773>
- Teialeret T. (2015) *Gå ut av komfortsonen.....eller?* Hent 25.03.2020 fra:
<https://teialeret.no/komfortsonen1/>
- Thorkildsen (2017). *Dramateater om demokrati, når engler tar av*. Drama Teater og Demokrati Antologi. I skole, museum og høyere utdanning.
- Utdanningsnytt.no. (8.06.2005). *Musikkprofessor mener til opprør*. hentet 4.05.2020 fra:
<https://www.utdanningsnytt.no/hoyere-utdanning/musikkprofessor-maner-til-oppror/138447>

Bildeliste:

Komfortsonemodell:

- Teialeret T. (2015) Gå ut av komfortsonen.....eller? Hent 25.03.2020 fra:

<https://teialeret.no/komfortsonen1/>

Bilde av Jon-Roar Bjørkvold:

Tollersrud. E. (17.mai. 2017) Glem ikke sangen. Dagsavisen. Hentet fra:

<https://www.dagsavisen.no/nyheter/navn-i-nyhetene/glem-ikke-sangen-1.967773>

Tegninger har jeg laget selv.

9 Vedlegg

9.1 Anonymt spørreskjema

Hallo alle sammen!

Jeg lurte på om dere kunne tatt dere tid til et lite spørreskjema som jeg skal bruke i bacheloren? Det blir ikke opplyst noen navn i oppgaven, det skal være helt anonymt. Jeg ønsker å finne ut om hvordan dere har opplevd studiet, med fokus på kunstfagene og utvikling av komfortsone. Spørsmål med svar sendes til min epost.

Takk på forhånd, og håper alle sammen har det bra i disse tider.

Ta vare på dere selv.

Anonym spørreskjema

o Hva tenker du når du hører ordet komfortsone?

- o Når generelt i studieløpet ditt følte du at din komfortsone ble mest utfordret?
- o Har du noen spesifikke erfaringer du vil dele?
- o Hvordan tror du kunstfagene kan bidra for å skape et godt teamarbeid i barnehagen?
- o Fra første til siste år i studiet, hvordan har kunstfagene vært med på å gjøre deg til en tryggere barnehagelærer?

Samtykke til anonym undersøkelse

Signer her _____ dato: _____ sted: _____

Alle har svart ved å sende via sine private eposter og dermed blir en metode for samtykke til bruk i bachelor.

nummerering av spørreskjema for å skape struktur. ta inn deler fra spørresjema, sitat.

9.2 Svar på anonymt spørreskjema

9.2.1 Svar 1

- Hva tenker du når du hører ordet komfortsone?
 - o Når jeg hører ordet komfortsone, får det meg til å tenke på noe trygt og behagelig, men om jeg går litt over denne trygge omgivelsen synes jeg ordet blir ubehagelig og stressende.
- Når generelt i studieløpet ditt følte du at din komfortsone ble mest utfordret?
 - o Komfortsonen min ble mest utfordret når vi gjorde ting som var utenom det vanlige. For eksempel når vi hadde prosjekter der vi skulle dramatisere.
- Har du noen spesifikke erfaringer du vil dele?
 - o Spesielle erfaringer jeg husker er når vi hadde bord-dekk-deg, og prosjektfremføring i barnehager.
- Hvordan tror du kunstfagene kan bidra for å skape et godt teamarbeid i barnehagen?

- Kunstfagene kan bidra til å lage et kreativt team. Et team som er åpne for nye ting, et som tenker annerledes.
- Fra første til siste år i studiet, hvordan har kunstfagene vært med på gjøre deg til en tryggere barnehagelærer?
 - Kunstfagene har fått meg til å bli mer kreativ og åpen for å se ting på nye måter. Samtidig har kjenner jeg at jeg har blitt modigere, og at den trygge og behagelige komfortsonen min er blitt enda breiere. Dette tror jeg vil være godt å ha med når man står oppi situasjoner som barnehagelærere. Som for eksempel foreldremøter eller vanskelige samtaler.

9.2.2 Svar 2

- Fra første til siste år i studiet, hvordan har kunstfagene vært med på gjøre deg til en tryggere barnehagelærer?
 - Komfortsone for meg er der eg føler meg trygg og ikkje trenger å utfordre meg sjølv på noke. Det er noke eg forbinde med å komme ut av.
 - Når generelt i studieløpet ditt følte du at din komfortsone ble mest utfordret?
 - I musikk når vi skulle syngje ein sang for klassa. Men også i drama i spontanøvelser. Ellers er mutlige presentasjoner noke som er uttafor min komfortsone.
 - Har du noen spesifikke erfaringer du vil dele?
 - Kunstfagene utfordrer oss spesielt på komfortsonene kvar enkelt har i større eller mindre grad. Og ved å jobbe med kunstfagene i eit team, tenker eg ein kan bli kjent på heilt nye måter, og får ein opplevelse sammen som team om å gå ut av komfortsonen. Dette kan skape mykje latter ut av erfaring, blir sånn når alle skal «dumme seg ut»
 - Hvordan tror du kunstfagene kan bidra for å skape et godt teamarbeid i barnehagen?
 - Ingen kommentar
- Fra første til siste år i studiet, hvordan har kunstfagene vært med på gjøre deg til en tryggere barnehagelærer?
 - Eg har alltid likt kunstfag, men kunstfagene i studieløpet har hjulpet meg til å bli tryggare på sang og musikk, leik og eit utvida spekter av formingsaktiviteter eg kan bruke i barnehagen. Komfortsonen har stadig blitt større gjennom årene også, noke som kjeme godt med i barnehagen vil eg tru.

9.2.3 Svar 3

- Hva tenker du når du hører ordet komfortsone?
 - svar: vår menneskelige "sone" som er dannet av Trygghet og sikkerhet
- Når generelt i studieløpet ditt følte du at din komfortsone ble mest utfordret?
 - svar: I faget drama og musikk
- Har du noen spesifikke erfaringer du vil dele?
 - svar: (Ingen kommentar)
- Hvordan tror du kunstfagene kan bidra for å skape et godt teamarbeid i barnehagen?
 - svar: jeg tror ikke at kunstfagene kan bidra med å skape et godt teamarbeid. Men jeg tror at om man har ett team som er har fokuset på å være en lærende organisasjon. der de har teamarbeid i fokus. Så vil kunstfagene bidra med å kunne ha prosjektet i avdelingene i barnehagen i alle fagområdet. Dette prosjektarbeidet vil bidra til å øke styrken i følelsen av å være ett team og binder dem sterk sammen. Denne goden vil både barna, foreldre, nærområdet etc. få utbytte av. Jeg vil også legge til at i en bhg. så vil det være ansatte som føler seg alene med å være den eneste som er interessert i f.eks. drama. det kan ende opp med at man ikke gjør noe med det siden ingen andre er med på det, dette er noe teamarbeid kan bidra med.

- Fra første til siste år i studiet, hvordan har kunstfagene vært med på gjøre deg til en tryggere barnehagelærer?
 - o svar: Jeg kan ikke si at kunstfagene har gjort meg til en tryggere barnehagelærer, men jeg kan si at helheten av studie har fått meg tryggere. Jeg vil tilføye at kunstfaget har introdusert meg til Reggio Emilias pedagogiske filosofi. En pedagogisk filosofi som har gitt ganske mye innrykk om mulighetene som finnes i oss selv og barna. Det har gitt meg en pekepinn om hvordan man kan jobbe for å oppnå dette.

9.2.4 Svar 4

- Hva tenker du når du hører ordet komfortsone?
 - o En persons grenser for hvor komfortabel den er.
- Når generelt i studieløpet ditt følte du at din komfortsone ble mest utfordret?
 - o Når vi skulle lede musikkstunder for en stor gruppe.
- Har du noen spesifikke erfaringer du vil dele?
 - o (Ingen kommentar)
- Hvordan tror du kunstfagene kan bidra for å skape et godt teamarbeid i barnehagen?
 - o Det er veldig mange kunst aktiviteter som kan brukes for å skape relasjoner mellom teamet. F.eks. Å male et bilde for å komme på samme bølgelengde.
- Fra første til siste år i studiet, hvordan har kunstfagene vært med på gjøre deg til en tryggere barnehagelærer?
 - o Kunstfagene, som andre fag, har vært med på å gi meg mer kunnskap og erfaringer som jeg kan bruke i barnehagehverdagen. Økt kunnskap fører til en høyere mestringsfølelse som har gjort meg tryggere på å gjøre ting i barnehagen.

9.3 Kunstmøte, Fugletema

Høsten 2017

Alder: 2-3 år

Antall barn: ca. 15 stk.

Tema: fuglemøte i grillhytten.

- Lederrollen skifter vi på. Jeg er nummer to og søker kontakt med alle barna og hver enkelt. Det går fra mye lyd til ganske stille når jeg går fra barn til barn, lever meg inn med stemmebruk, og frem og tilbake med å være meg og fuglen. Jeg hadde ett høydepunkt ved å fortelle om hvordan jeg møtte fuglen min og hvordan han snek seg inn i huset mitt og fløy rett ned i min tallerken og spiste opp maten min. Når jeg bygget opp til høydepunktet mitt, fenget det gradvis interessen hos ungene.

Refleksjon:

- overasket over hvor mye jeg fenget barna med min fortelling

9.4 Kunstmøte, alene

Våren 2017

Alder: 2-5 år

Antall barn: 14 stk.

Tema: fortellingsstund, med fugl i fokus

- Fra start til slutt ble barna trigget og energiske. Ved min stemmebruk, grundig forhånds arbeid og innstudert kroppsspråk klarte jeg å nå gjennom til hvert enkelt barn. Blikket mitt flyttet seg over alt i rommet, og jeg oppnådde øyekontakt med alle barna. Jeg hadde en tro på fortellingen og det smittet over til barna. Vi hadde enkelte avbrekk der jeg måtte gå ut av rollen, men vi kom fort inn igjen i fiksjonen ved at jeg brukte stemmen og flyttet fokuset tilbake til mine tegninger. I tillegg til de øvrige dramatiske virkemidlene, var tegningene et veldig godt hjelpemiddel for å gjenopprette fokus. Barna var veldig interessert i tegningene jeg hadde laget. Barna ville gjerne låne illustrasjonene mine etter forestillingen.

9.5 Dukkeføring, turne

I drømmeland, våren 2020

Rommets Magi

Det skal ikke mye til før et rommet kan bli noe nytt og magisk. Siden dette var en turne, ønsket vi ikke å bruke så mye mer en dukker og noen rekvisitter. Med flere puter som kulisser/rekvisitter, litt flytting og endring i rommet skapte vi en type scene og barna fikk sitte på matter som en tydelig sittesone og grense til scenen. Det som skulle utgjøre mest av magien, var menneskene i rommet, selve atmosfæren. Hvordan vi fysisk brukte rommet, vår innlevelse og blick mot barna for å inkludere dem i vårt drømmeland (Brendeland, 2009, s. 104).

Rommene vi brukte var både store og små. Vi la ut alle puter, matter og rigget til magi. Gjennom stykket, merket vi flere ganger at i rommene hadde de dekorasjoner hang fra taket.

Vi dunket oss bort flere ganger. Det som var risikoen var at vi datt ut av vår rolle og minster vår figur (Heggstad, 2012, s.22). Det som skjer da er at stemningen i rommet og barnas oppmerksomhet mistes. Hvordan kan vi unngå dette?

Det henger noen greiner i taket. Midt i forestillingen stanget vi alle opp i greinene. Da skjedde et øyeblikk der alle improviserte med et felles blikk og stoppet i frys med å se opp på greinene. Frys er med på å utheve et øyeblikk, men hvorfor ville vi utheve et slikt øyeblikk (Heggstad, 2012, s. 68)? Fordi det gjorde det en del av stykket og det var lettere å holde masken. Det at vi gjorde det uten å kommunisere med hverandre om ett frys, vil jeg si, at det viser et tett og godt samarbeid i gruppe og en tro på fiksjonen og magien i rommet (Heggstad, 2012, s.199).

9.6 Spontan Samlingsstund

Våren 2020

Jeg setter meg ned slik som sist. Det er etter lunsj og de yngste har våknet fra luren sin. Jg2 kommer bort når han hørremusikk kulene klirre, han får prøve dem og han går bort til de andre barna i lek for å vise dem. Rj2 kommer bort, jg2 kommer bort og hg2, men ikke Lg1, Ej2 eller Aj2. Det som skjer er at de som kommer bort går mye frem og tilbake mellom leken de hadde og samlingsstunden og jeg mister en del kontroll. Jeg er mer fokusert på de som ikke kom bort og ikke de som kom bort. Når jeg prøver å samle meg og begynne samlingsstunden kaster Rj på kulene og de er ikke i ro, jeg gir beskjed om at de skal være her, men hun forsetter. Da prøver jeg å ta frem boksen for å få fokus på det i stede for kulene, men Hg og Rj prøver å ta boksen. De repeterte på det som var oppi, reven, musen og uglen og at de ville ha dem og leke med dem. Jeg sier at det kan vi gjøre etter på, men først skal vi synge litt. Så sang vi gjennom sangene fra sist om mikkell, uglen og musen. Der etter går vi gjennom eventyret. Det vart noen brudd der barna snakket en del gjennom eventyret og prøvde å ta figurene ut av hånden på meg, men vi kom oss gjennom.

Spontan samlingsstund, Refleksjon

Det jeg i starten tenkte på, var at denne samlingsstunden skulle være for de aller yngste. De aller yngste kom ikke bort. Det var en litt annen tid på dagen i forhold til sist. Sist gang hadde vi samlingsstund når de pleier, denne gangen hadde de allerede hatt en felles samlingsstund med de eldste barna før lunsj. Har dette vært en faktor?

Jeg har ingen konkret ting for å tiltrekke dem til samlingsstunden, annet enn kulene, men kulene lager ikke så høy lyd at de hører den gjennom leken. Jeg har konkludert med at jeg ikke ønsker å bruke bevegelse men tiltrekkende lyd for å få med barna i samlingsstunden.

barna virker veldig distraherert og greide ikke å fokusere. De ville ta lekene, fremfor å høre etter. Hvorfor dette?

Jeg brukte en matte å vise til hvor de skulle sitte. Jeg hadde egen pute å sitte på. Dette skulle lage tydelig grense mellom det er barna satt og jeg satt, for å vise barna at de ikke skulle avbryte Samlingsstunden.

Hva kan det være som gjør at barnet ikke følger med? Jeg vet at jeg ikke er var fokusert i starten, at det påvirket, men det fortsette etter jeg tok meg inn i rollen igjen, skulle det ikke blitt endret?